

Bugete fără secrete

Date. Analize. Politici

Buletin DECEMBRIE 2016

Bugete transparente: de voie sau de nevoie

Un punct foarte important în ceea ce privește evaluarea transparenței APL este dorința administrațiilor locale de a asigura această transparență atât în ce privește acțiunile lor, cât și bugetele acestora. Esențial este că autoritățile publice locale fie vor avea o dorință sinceră de a fi deschise, fie acest lucru se va produce în mod inevitabil. Un bun indicator al transparenței reale va fi voința autorităților și pregătirea bugetelor locale pentru a fi utilizate în cadrul unei platforme electronice privind achizițiile publice, care va fi disponibilă din luna ianuarie 2017. Până la 1 aprilie 2017, acest lucru va fi obligatoriu numai pentru structurile Ministerului Finanțelor, iar ceilalți se pot alătura dacă vor. Și aici va veni „momentul adevărului” – cei care doresc cu adevărat să maximizeze transparența și eficiența bugetară se vor alătura voluntar sistemului până la 1 aprilie. Cei care nu sunt interesați să asigure transparența achizițiilor publice vor încerca să întârzie procesul de conectare la sistem cât mai mult timp posibil. În opinia mea, este necesar nu numai de a evalua cantitatea bugetelor transparente, dar, de asemenea, de a-i încuraja pe cei care se clasează în fruntea topurilor de transparență atât prin fonduri suplimentare de la buget, cât și prin facilități la accesarea asistenței financiare externe.

Veaceslav Kunev,
președinte ATIC

TOPURI: Localitățile din R. Moldova cu cele mai mari venituri pe cap de locuitor

02

VÂNZĂRI: Cum ratează primarii din Briceni venituri de milioane la bugetele locale

03

COMENTARIU: Veaceslav Negruță - „Datoriile la buget au crescut considerabil pe parcursul anului 2016, anticipând amnistia anunțată de Parlament”

11

PRACTICI SLOVACE: Hoțul are adesea cea mai răsunătoare voce împotriva furtului

16

RAPORT: Administrațiile raionale, transparente și nu prea

18

GUVERNARE DESCHISĂ: „Cetățeanul trebuie să știe cum sunt cheltuiți banii publici”

23

INTERVIU: Ambasadorul Slovaciei la Chișinău - „Cu o minte coruptă, nu poți să ai cu adevărat succes în viață”

28

Topuri

Localitățile din R. Moldova cu cele mai mari venituri pe cap de locuitor

Orașul Nisporeni este localitatea din R. Moldova cu cel mai mare venit pe cap de locuitor în anul 2015. Potrivit portalului localbudgets.viitorul.org, care face referire la datele Ministerului Finanțelor, autoritățile locale au acumulat venituri de 9 207 de lei per capita și au cheltuit 8 341 de lei pentru fiecare locuitor.

Datele site-ului localbudgets.viitorul.org arată că, în total, orașul Nisporeni a avut în 2015 venituri de 106 205 600 de lei și cheltuieli de 92 211 100 de lei, peste 51% dintre care au fost granturi. Cei mai mulți bani, 87,5%, au fost cheltuiți pentru gospodăria comunală și de exploatare a fondului locativ.

În top urmează orașul Chișinău, cu venituri de 4 248 de lei pentru fiecare locuitor, unitate teritorial-administrativă cu cei mai mulți locuitori și venituri la buget – peste 2,7 miliarde de lei în anul trecut.

Veniturile pe cap de locuitor în orașul Bălți au fost în 2015 de 3 128 de lei, în orașelul Durlești, suburbie a capitalei – 2 822 de lei, și în Orhei – de 2 410 lei.

Orașele Briceni și Ungheni au înregistrat venituri de peste două mii de lei pe cap de locuitor, dar există și localități care abia de au strâns o mie de lei pentru fiecare cetățean.

Localitățile cu cele mai mari venituri pe cap de locuitor

	LOCALITATEA	VENITURI TOTALE	CHELTUIELI TOTALE	BILANȚUL TOTAL	NUMĂRUL DE LOCUITORI
1	Nisporeni	106 205 600 lei	96 211 100 lei	57,8 %	11 535
2	Chișinău	2 713 773 400 lei	2 940 623 700 lei	-16,9 %	638 815
3	Bălți	383 371 000 lei	394 648 600 lei	-2,3 %	122 565
4	Durlești	53 475 200 lei	49 525 700 lei	150,1 %	18 952
6	Briceni	19 327 700 lei	18 738 700 lei	10,2 %	8 394
5	Ungheni	71 076 600 lei	85 306 800 lei	16,4 %	32 807
7	Ștefan Vodă	13 798 400 lei	13 809 900 lei	-2,5 %	7 533
8	Cahul	67 363 400 lei	68 108 500 lei	4,6 %	37 217

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

AUDIT

Cum ratează primarii din Briceni venituri de milioane la bugetele locale

Terenuri de pământ vândute la prețuri de nimic în raionul Briceni. Urmare a deciziilor autorităților publice locale din orașele, satele și comunele raionului privind vânzarea pământului din proprietatea publică, bugetele locale, cu insuficiență cronică de resurse, au fost lipsite în anul 2015 de zeci de milioane de lei.

TEREN VÂNDUT DE 45 DE ORI MAI IEFTIN

Consiliul local al comunei Mărcăuți din raionul Briceni, de exemplu, a decis, în anul 2015, să vândă un teren cu destinația pentru construcții cu suprafața de peste 1,8 hectare cu doar 60 de mii de lei. Un raport al Curții de Conturi din vara anului curent arată că autoritățile locale nu au calculat corect prețul pământului vândut și au ratat venituri la buget de peste 2,7 milioane de lei.

Primarul localității, socialistul Oleg Lisiuc, susține însă că tranzacția a fost corectă.

„A fost organizată o licitație. Au fost zece negustori. Totul a fost corect și legitim”, ne-a spus Lisiuc.

În apărarea poziției sale, alesul local afirmă că prețul terenului a fost calculat de Oficiul Cadastral Teritorial din Briceni și că auditorii de la Curtea de Conturi „au greșit” când au inclus această tranzacție în raport.

„Ce om normal poate să cumpere la sat terenuri cu două milioane de lei? Asta-i în Chișinău, nu la Mărcăuți. Acolo era cândva o construcție, un atelier, la trei kilometri depărtare de sat. Lotul a fost cumpărat de un agent economic din sat care prelucrează pământul”, susține primarul.

„PRIMARUL AR FACE BINE SĂ-ȘI ÎNDEPLINEASCĂ ATRIBUȚIILE”

Șeful Oficiului Cadastral Teritorial Briceni, Iurie Budneac, îl contrazice, însă, pe primarul de Mărcăuți. Acesta afirmă că autoritățile locale din Mărcăuți nu au solicitat evaluarea cadastrală a terenului, lucru pe care APL l-a făcut de sine stătător, și, mai mult, a vândut acest teren ca fiind agricol, deși era teren pentru construcții.

„Primarul de la Mărcăuți ar face bine să-și îndeplinească atribuțiile. Ei au decis să vândă terenul, iar Oficiul Teritorial al Căminării de Stat Briceni trebuie să efectueze controlul deciziilor. Noi nu avem nimic cu asta, nu au solicitat de la noi evaluarea cadastrală. Că ei au schimbat destinația terenului, e treaba lor”, ne-a declarat Iurie Budneac.

Potrivit calculelor funcționarului de la Oficiul Cadastral, un ar de teren pentru construcții la Mărcăuți valorează 15 mii de lei, iar prețul celui te-

ren vândut cu 60 de mii de lei costă în realitate peste 2,7 milioane de lei.

DEFICIT BUGETAR

Urmare a acestei tranzacții a autorităților locale din satul Mărcăuți, raionul Briceni, bugetul local a ratat în anul 2015 venituri de 2,64 de milioane de lei. Totodată, Curtea de Conturi a mai stabilit că administrația locală din acest sat nu a asigurat calcularea corectă a prețului normativ și încasarea completă la buget a veniturilor de 56,3 mii de lei din înstrăinarea terenurilor cu suprafața totală de 4,26 de hectare cu destinație agricolă.

Potrivit portalului localbudgets.vii-torul.org, Primăria Mărcăuți a avut, în anul 2014, venituri de puțin peste un milion de lei, iar cheltuieli - de peste 1,69 de milioane de lei, deficitul bugetar depășind 37%. Veniturile proprii au constituit doar 45%.

„NU AM AVUT INTERES”

Și autoritățile locale din satul Tabani, același raion, au ratat venituri de aproape un milion de lei la buget, după ce au vândut tabăra de odihnă din localitate în 2015.

Construcțiile taberei de odihnă au fost vândute unei localnice cu 42,9 mii de lei, iar terenul aferent acesteia cu suprafața de 0,7 hectare - cu 18,5 mii de lei. Potrivit Curții de Conturi, dacă

autoritățile locale din Tabani respectau legislația atunci când au calculat prețul pământului, la bugetul local urmau a fi încasate încă 904,5 mii de lei, dar și 0,4 mii de lei din impozitul privat.

Primarul democrat al satului Tabani, Igor Bolduma, afirmă că tranzacția aceasta a fost făcută până la venirea sa în funcție.

„Știu că nu au calculat prețul ca lumea. Acolo terenul a fost vândut ca fiind agricol. Dar nu am avut interes să mă ocup de asta. Ce să răscolesc ce au făcut alții?”, ne-a spus primarul Bolduma, adăugând că cumpărătorul „a închis banii” cumpărând acel obiectiv din sat. Potrivit lui, construcțiile de la tabăra de odihnă care a funcționat până în anul 1994 sunt vechi, drumul până acolo e rău, dar pe teritoriul taberei sunt mulți copaci.

Primarul spune că un ar de teren pentru construcții costă astăzi la Tabani 19 mii de lei, iar un ar de teren agricol – 200 de lei. Potrivit localbudgets.viitorul.org, Primăria Tabani a avut, în anul 2014, venituri de peste 2,65 de milioane de lei și cheltuieli de peste 2,67 de milioane.

NUMAI 2,6 MII DE LEI PENTRU ZECE ARI ÎN CENTRUL SATULUI?

Autoritățile publice din comuna Berlinți, raionul Briceni, a vândut niște construcții din centrul satului, estimând prețul celor aproximativ zece ari de sub ele la numai 2,6 mii de lei.

În realitate, prețul acestui teren valorează peste 127 de mii de lei, a calculat Curtea de Conturi.

„Contrar prevederilor legale, AAPL din comuna Berlinți (în două cazuri) nu a întreprins măsuri în vederea reglementării relațiilor funciare pentru terenurile cu suprafața de circa 0,1 ha (pe care sunt amplasate construcții), acordând neregulamentar dreptul de a cumpăra construcțiile fără a lua în considerare valoarea terenurilor. Drept urmare, obținând dreptul de proprietate asupra construcțiilor, persoanele fizice/juridice au obținut și dreptul de a cumpăra terenul aferent acestor imobile la prețul de doar 2,6 mii de lei, față de cel normativ de minimum 127,1 mii de lei. Ca rezultat, AAPL nu a realizat venituri de 124,5 mii de lei”, arată raportul Curții de Conturi.

Ala Chiriac, inspectorul funciar al Primăriei Berlinți, afirmă însă că terenul nu a fost încă vândut. Proprietar și-au găsit doar fostul punct medical din sat și fosta așa-zisa casă a specialiștilor. Clădirile aflate într-o stare deplorabilă au fost vândute cu opt mii de lei. Deocamdată, proprietarul celor două clădiri nu a depus cerere la primărie să cumpere și terenul, achitând câte 254 de lei pe an pentru arendarea acestuia.

Primarul de Berlinți, socialistul Vasile Spatar, dă asigurări că acel teren nu va fi vândut cu doar 2,6 mii de lei, fiindcă e „unul solid” și e amplasat în centrul localității.

În total, autoritățile publice locale din raionul Briceni nu au acumulat venituri la buget în 2015 în sumă de la 17,1 milioane de lei până la 22,7 milioane de lei din cauza activității slabe a serviciilor de colectare a impozitelor și taxelor locale, dar și a neconlucrării acestora cu autoritățile fiscale și cadastrale din teritoriu, susține Curtea de Conturi.

Raisa Lozinschi

Noutate

Mai mulți bani pentru bugetele autorităților locale: Câte 100 de lei pentru fiecare locuitor

La fiecare 1 000 de cetățeni ai unei localități vor fi alocate câte 100 de mii de lei pe an din Fondul Rutier. Astfel, 50% din sursele Fondului Rutier va ajunge direct în bugetele locale, în funcție de numărul de locuitori. Acest lucru este prevăzut într-un proiect de lege aprobat pe 21 decembrie 2016 de către Guvern care instituie un mecanism nou și descentralizat de distribuire a banilor din Fondul Rutier.

„Acest proiect de lege reprezintă o revoluție în ceea ce privește repartizarea Fondului Rutier. Până acum eram învinuiți că banii din acest fond erau repartizați pe criterii politice și pot să vă confirm că așa a și fost până în 2015. Dar, începând cu 1 ianuarie 2017, fiecare localitate din R. Moldova va primi resurse financiare destinate pentru reparația sau construcția drumurilor în localități. Mai exact, la fiecare 1 000 de locuitori vor fi alocate 100 de mii de lei din Fondul Rutier. Eu cred că primarii, care vor dori să realizeze proiecte mai serioase, pot să apeleze și la contribuția oamenilor, dar să obțină și alte surse de finanțare”, a spus ministrul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (MTID), Iurie Chirinciuc, după ședința Guvernului.

Directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), Viorel Furdui, susține că Guvernul a

luat o decizie istorică: „Această decizie este excepțională și istorică, deoarece oferă o șansă reală satelor și orașelor din R. Moldova să se schimbe la față. A fost un proces destul lung și anevoios de discuții între APL și Guvern, dar care s-a soldat cu o variantă de compromis în interesul tuturor. În primul rând în interesul cetățenilor din satele și orașele din R. Moldova, care vor beneficia și vor simți beneficiile acestei măsuri”.

Potrivit lui Viorel Furdui, această decizie a Guvernului este una dintre cele mai importante și concrete măsuri de consolidare a bazei de venituri pentru bugetele locale realizată din ultimii doi ani, în conformitate cu angajamentele asumate față de partenerii de dezvoltare.

„Știm că nu a fost ușor de depășit barierele de mentalitate, interesele de grup și alte fantome ale trecutului, care împiedică ca lucrurile în R. Moldova să se miște. S-a demonstrat că se poate, atunci când se dorește cu adevărat să fie auzit glasul celor din teritoriu și al rațiunii”, a mai afirmat președintele executiv al CALM.

Proiectul de lege urmează să fie dezbătut în Parlament.

R.L.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

FINANȚE PUBLICE

Mihai Manoli: „Impozitele pe bunurile imobiliare au un rol insuficient în finanțarea publică locală”

Analiză privind caracteristica finanțelor publice locale din R. Moldova a fostului ministru al Finanțelor și ex-Ambasador al țării noastre în SUA, Mihai Manoli, în baza datelor Ministerului Finanțelor și a celor publicate pe www.localbudgets.viitorul.org.

Pe parcursul ultimilor ani se depun eforturi pentru conformarea cadrului legislativ existent în domeniul bugetelor locale și a managementului finanțelor publice locale la principiile și recomandările Cărții europene a autonomiei locale. Autoritățile administrației publice, în conformitate cu Carta europeană a autonomiei locale, beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, dispun de dreptul la inițiativă în tot ce ține de administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în

condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat.

Finanțele publice locale sunt reglementate de următoarele acte normative și legislative:

- Strategia națională de descentralizare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015, aprobate prin Legea nr. 68 din 05.04.2012;

- Legea finanțelor publice și responsabilitățile bugetar-fiscale, nr. 181 din 25.07.2014;

- Carta europeană a autonomiei locale despre resursele financiare ale APL;

- Legea finanțelor publice locale, nr. 397-XV din 16.10.2003, cu modificările și completările la situația din 12.02.2014;

- Codul fiscal al Republicii Moldova, nr. 1163 din 27.04.1997, cu modificările și completările ulterioare.

Dimensiunea finanțelor publice locale pentru anii 2012-2015 poate fi analizată în baza datelor din Tabelul nr.1.

Dimensiunea și tendințele finanțelor publice în Republica Moldova:

veniturile BUAT, 2012-2015

TABELUL 1

INDICATORII	ANUL 2012	ANUL 2013	ANUL 2014	ANUL 2015
PIB, mil. lei	88228	100510	112050	122170
BPN, mil. lei	33530,3	36899,5	42446,8	43681,1
Veniturile BUAT, mil. lei	8780,9	9445,8	11086,9	11039,0
Veniturile BUAT (- transferurile), mil. lei	4502,8	5006,6	3980,4	3535,0
Ponderea veniturilor BUAT în PIB, %	9,95	9,39	9,89	9,04
Ponderea veniturilor BUAT (- transferurile) în BPN, %	13,43	13,57	9,38	8,09
Ponderea veniturilor BUAT în BPN, %	26,19	25,6	26,12	25,27

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Ponderea veniturilor bugetelor locale fără transferuri din Bugetul de Stat (BS), după o creștere în perioada anilor 2012-2013, s-a redus, ajungând la 9,89% în 2013 și 9,04 % în 2015, motivul fiind creșterea rolului transferurilor în finanțarea publică locală, ca rezultat al implementării reformei sistemului de relații inter-bugetare începând cu anul 2014. Drept rezultat, rolul veniturilor fiscale în finanțarea publică locală s-a redus semnificativ în 2015 comparativ cu 2014 - de la 9,38% la 8,09%.

Evoluția veniturilor bugetelor locale pe cap de locuitor era în continuă creștere - de la 1 762 de lei în 2009,

la 3 116 lei în 2014. În 2015, acest indicator a înregistrat o scădere și a constituit 3 107 lei.

Din Tabelul nr.2 vedem că ponderea veniturilor proprii în totalul veniturilor bugetare variază considerabil între unitățile teritorial-administrative (UTA): de la 7,5 % (Sipoteni), până la 30,8 % (Briceni). Constatăm o tendință nesemnificativă de creștere a rolului veniturilor proprii în finanțarea locală, concomitent cu creșterea numărului populației. Dar, în general, constatăm o descreștere a indicatorului dat în 2015, în comparație cu anii 2013 și 2014.

Venituri proprii

% din veniturile bugetare 2013-2015

TABELUL 2

PRIMĂRIA	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015
c. Bacioi	18,7	11,0	11,1
c. Baurci	16,7	7,4	
c. Carpineni	23,3	12,8	19,4
c. Congaz	18,7	8,8	9,9
c. Copceac	18,9	14,1	
c. Corjeuți	30,5		
c. Costești	13,0		
c. Pelinia	17,5	10,2	13,2
c. Peresecina	14,7	6,31	11,8
c. Sipoteni	22,9	1,93	7,5
c. Talmaza	39,5	19,1	16,1
c. Trușeni	42,7		
m. Bălți	80,3	13,08	12,3
m. Chișinău	101,0	13,34	13,4
or. Anenii Noi	27,7	17,6	18,0
or. Basarabeasca	26,0	17,0	17,5
or. Briceni	36,8	21,7	30,8
or. Cahul	37,6	26,9	26,1
or. Calarași	34,5	22,7	22,6
or. Caușeni	46,3	31,7	23,2
or. Ceadâr-Lunga	42,1	22,7	22,1
or. Cimișlia	54,9	23,3	23,5
or. Codru	32,7	20,0	17,0
or. Cricova	23,1	14,3	14,1
or. Criuleni	22,8	15,6	16,3

PRIMĂRIA	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015
or. Cupcini	34,4	29,1	18,7
or. Dondușeni	41,7	13,0	23,8
or. Drochia	33,6	26,0	22,5
or. Durlești	40,4	9,6	8,0
or. Edineț	27,8	22,4	21,4
or. Falești	38,3	27,8	23,9
or. Florești	40,8	28,3	27,8
or. Glodeni	38,0	26,5	23,7
or. Hâncești	39,9	24,8	21,1
or. Ialoveni	21,5	13,8	15,7
or. Leova	33,8	27,1	23,4
or. Nisporeni	39,2	8,7	3,58
or. Ocnița	38,2	20,9	22,9
or. Orhei	38,1	27,46	17,7
or. Otaci	14,2	15,6	13,7
or. Rezina	48,0	25,6	30,6
or. Râșcani	35,5	26,6	25,4
or. Sângera	54,6	13,8	12,4
or. Sângerei	28,9	14,7	17,1
or. Soroca	37,1	28,37	22,9
or. Ștefan Vodă	37,6	19,4	23,0
or. Strășeni	25,9	8,67	14,7
or. Taraclia	30,0	26,3	19,3
or. Ungheni	23,3	13,32	15,4
or. Vulcănești	39,1	24,6	21,9

Variații semnificative sunt înregistrate și în cazul ponderii transferurilor în totalul veniturilor bugetelor publice locale (Tabelul nr.3). În anul 2015, acest indicator a înregistrat o creștere pentru majoritatea localităților,

transferurile având ponderi de la 34,68% (Durlești) la 74,8% (Pelinia). Pentru anul 2015, ca și în anii precedenți, transferurile rămân decisive în structura veniturilor locale.

Transferuri

% din veniturile bugetare 2013-2015

TABELUL 3

PRIMĂRIA	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015
c. Bacioi	56,5	77,2	73,8
c. Baurci	75,7	77,4	
c. Carpineni	73,5	65,8	60,1
c. Congaz	66,4	65,2	73,3
c. Copceac	67,9	67,8	
c. Corjeuți	52,8		
c. Costești	71,9		
c. Pelinia	73,7	77,8	74,1
c. Peresecina	76,8	75,6	72,9
c. Sipoteni	62,2	91,9	73,2
c. Talmază	55,4	72,9	72,0
c. Trușeni	35,4		
m. Bălți	19,7	20,7	60,6
m. Chișinău		51,6	47,3
or. Anenii Noi	39,6	39,9	60,9
or. Basarabeasca	45,1	65,1	65,3
or. Briceni	48,9	47,9	53,6
or. Cahul	62,4	55,4	48,5
or. Calarași	5,0	11,9	55,2
or. Caușeni	8,2	15,7	54,4
or. Ceadăr-Lunga	30,7	36,9	59,8
or. Cimișlia	5,5	56,2	61,7
or. Codru	23,2	44,7	47,3
or. Cricova	15,4	51,8	51,4
or. Criuleni	14,4	19,6	60,0

PRIMĂRIA	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015
or. Cupcini	42,7		51,6
or. Dondușeni	35,5	73,2	48,8
or. Drochia	44,9	49,4	58,5
or. Durlăști	12,2	48,0	34,68
or. Edineț	36,1	19,5	59,8
or. Falești	57,0	25,0	57,9
or. Florești	26,9	43,0	48,1
or. Glodeni	53,9	59,6	56,8
or. Hâncești	31,3	42,9	64,0
or. Ialoveni	38,5	38,2	63,7
or. Leova	6,1	12,2	58,5
or. Nisporeni	23,1	27,6	36,57
or. Ocnița	39,9	58,0	55,4
or. Orhei	37,2	46,7	49,1
or. Otaci	62,3	61,2	66,4
or. Rezina	42,5	61,2	44,4
or. Râșcani	22,5	57,6	57,7
or. Sângera	30,3	70,2	71,5
or. Sângerei	27,3	51,7	68,9
or. Soroca	27,9	44,4	56,5
or. Ștefan Vodă	44,3	56,6	49,4
or. Strășeni	20,9	54,5	63,6
or. Taraclia	40,5	28,0	56,9
or. Ungheni	37,9	30,1	55,6
or. Vulcănești	36,2	43,2	61,0

Din datele Tabelului nr.4 tragem concluzia despre rolul insuficient al impozitului pe bunurile imobiliare în finanțarea publică locală. Astfel, pe parcursul anilor

2012-2015, ponderea impozitului dat în veniturile fiscale nu a depășit cifra de 10,16%, în 2015, iar în veniturile BUAT - 3,25%, tot pentru aceeași perioadă.

Ponderea impozitului pe bunurile imobiliare

veniturile BUAT, 2012-2015

TABELUL 4

INDICATORII	ANUL 2012	ANUL 2013	ANUL 2014	ANUL 2015
Impozitul pe bunurile imobiliare, mil. lei	305,0	314,0	342,4	359,3
Veniturile BUAT, mil.lei	8780,9	9445,8	11086,9	11039,0
Veniturile BUAT (- transferurile), mil.lei	4502,8	5006,6	3980,4	3535,0
Ponderea impozitului pe bunurile imobiliare în veniturile BUAT, %	3,47	3,32	3,09	3,25
Ponderea impozitului pe bunurile imobiliare în veniturile BUAT (- transferurile), %	6,77	6,27	8,6	10,16

Așa cum am arătat mai sus, ponderea veniturilor proprii în totalul veniturilor bugetare variază considerabil între UTA - de la 7,5% (Sipoteni), până la 30,8% (Briceni), rolul veniturilor fiscale în finanțarea publică locală rămânând nesemnificativ, fapt ce vine în contradicție cu prevederile Strategiei naționale de descentralizare (SND). În domeniul descentralizării financiare, SND stabilește următorul obiectiv: *perfecționarea actualului sistem de finanțe publice locale, astfel încât să se asigure autonomia financiară a APL, cu menținerea disciplinei financiare, maximizarea eficienței și asigurarea echității în alocarea resurselor.*

Pentru atingerea acestui obiectiv, SND stabilește trei grupuri de activități prioritare:

1. Consolidarea bazei de venituri locale proprii și a autonomiei de decizie asupra lor;

2. Reformarea sistemului de transferuri și impozite partajate, statuarea acestuia pe baze obiective și previzibile, cu separarea bugetelor APL de nivelul întâi și nivelul al doilea, pentru a asigura un nivel minim de servicii, cu condiția ca sistemul să nu descurajeze efortul fiscal propriu și utilizarea rațională a resurselor;

3. Consolidarea autonomiei și managementului financiar la nivelul APL, cu garantarea disciplinei financiare, creșterea transparenței și participării publice.

Vom examina mai minuțios prima prioritate care vizează consolidarea bazei de venituri locale proprii și a autonomiei de decizie asupra lor. Activitatea privind consolidarea bazei de venituri locale proprii și a autonomiei de decizie asupra lor solicită revizuirea cadrului legal și normativ existent pentru a determina creșterea veniturilor proprii ale APL, pentru a stimula colectarea proprie și a întări autonomia locală.

Actualmente, impozitele și taxele locale sunt reglementate prin articolul 6 al Codului Fiscal - „Impozite și taxe și tipurile lor”, care stabilește, la alineatul 6, că sistemul impozitelor și taxelor locale cuprinde: *impozitul pe bunurile imobiliare; impozitul privat; taxele pentru resursele naturale; taxa pentru amenajarea teritoriului; taxa de organizare a licitațiilor și loteriilor pe teritoriul unității administrativ-teritoriale; taxa de plasare (amplasare) a publicității (reclamei); taxa pentru aplicarea simbolicii locale; plata pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii; taxa de piață; taxa pentru ca-*

zare; taxa balneară; taxa pentru prestarea serviciilor de transport auto de călători pe rutele municipale, orașenești și sătești (comunale); taxa pentru parcare; taxa pentru posesorii de câini; taxa pentru parcaj; taxa pentru salubritate, taxa pentru dispozitivele publicitare.

Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015, propune pentru anii 2012-2013, în punctul 2.1, revizuirea sistemului existent de taxe și impozite, astfel încât sumele încasate să corespundă responsabilităților și să reducă supra-reglementarea de la centru a administrării veniturilor locale. De asemenea, prin acest punct se are în vedere identificarea și introducerea unor noi surse de venituri locale, unor cote suplimentare la cele existente. Această prevedere a Planului de acțiuni a rămas neexecutată.

Principalele criterii pentru revizuirea listei impozitelor și taxelor locale din art.6, alineatul 6 al Codului Fiscal pentru determinarea unor noi taxe locale sunt următoarele: veniturile să fie semnificative și vizibile, să acopere o bază largă de impozitare, să fie stabile, să fie plătite de locuitori, costurile administrative să fie mici și să fie acceptate de populație.

COMENTARIU

Veaceslav Negruță: „Datoriile la buget au crescut considerabil pe parcursul anului 2016, anticipând amnistia anunțată de Parlament”

Proiectul de lege privind liberalizarea capitalului și stimularea fiscală prevede o amnistie a celor care au dobândit fraudulos și ilegal proprietăți, averi, active, mijloace de transport și au ocolit mai multe legi pentru a-și declara corect și onest proprietățile și veniturile pe parcursul mai multor ani, dar și o amnistie a unei părți din penalitățile și amenzile fiscale care în mod legal ar fi trebuit încasate la buget. De această părere este fostul ministru al Finanțelor, Veaceslav Negruță, care comentează pentru Buletinul „Bugete fără secrete” inițiativa legislativă votată pe 15 decembrie în mare grabă de Parlament, ulterior fiind criticată de societatea civilă din R. Moldova, dar și de principalii parteneri de dezvoltare ai țării noastre.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

NIMIC ÎN COMUN CU LIBERALIZAREA CAPITALULUI ȘI STIMULAREA FISCALĂ

Proiectul de lege privind liberalizarea capitalului și stimularea fiscală a fost semnat ca inițiativă legislativă de un grup de deputați în frunte cu președintele Parlamentului Andrian Candu, fiind înregistrat oficial în legislativ pe 1 decembrie 2016.

Exact în acea perioadă (29 noiembrie – 2 decembrie), la Chișinău se afla o misiune a Fondului Monetar Internațional (FMI), condusă chiar de către șefa misiunii FMI pentru Republica Moldova. Iar inițiativa respectivă a deputaților n-a fost discutată cu experții FMI, chiar dacă pe 7 noiembrie 2016 consiliul director al FMI a aprobat un nou acord cu Republica Moldova pentru următorii trei ani.

Denumirea proiectului nu are nimic în comun cu liberalizarea de capital, dar și nimic cu stimularea fiscală. Noțiunile incluse în titlul legii au scop să distragă de la esența acestei legi: o amnistie a celor care au dobândit fraudulos și ilegal proprietăți, averi, active, mijloace de transport și au ocolit mai multe legi pentru a-și declara corect și onest proprietățile și veniturile pe parcursul mai multor ani, dar și o amnistie a unei părți din penalitățile și amenzile fiscale care în mod legal ar fi trebuit încasate la buget.

BENEFICIARI - UN NUMĂR RESTRÂNS DE OAMENI CONECTAȚI LA GUVERNARE

Aici trebuie enunțat că datoriile și neplățile la buget au crescut considerabil pe parcursul anului 2016, anticipând această amnistie. Deci, beneficiarii acestui proiect sunt un număr restrâns de oameni care au fost și sunt direct sau indirect conectați la guvernare. Ceilalți, peste 90 la sută, sunt cetățeni corecți și respectuoși

față de lege, nu au proprietăți și venituri nedeclarate și au toate obligațiunile fiscale onorate la timp, fără penalități și amenzi neachitate.

Autorii au dorit ca acest proiect de lege să fie ascuns de ochii experților locali, societății civile, dar și de ochii partenerilor de dezvoltare. Proiectul n-a trecut nicio etapă a procesului de creație legislativă, nu a fost expus discuțiilor publice, chiar dacă se pretinde a fi unul de interes major și social, a fost ascuns de orice discuție cu partenerii de dezvoltare, în special cu FMI. Proiectul s-a dorit a fi trecut prin vot parlamentar în ultimele ore de ședințe plenare, fără ca societatea să înțeleagă esența și eventualele efecte nefaste ale acestui proiect.

De fapt, în Republica Moldova, pe lângă acea amnistie din anul 2007, în anul 2011 a fost promovată și din ianuarie 2013 există o lege convențională denumită „metode indirecte de evaluare a bunurilor, a proprietăților și a veniturilor în scopuri fiscale” care este blocată din considerente politice. Legea nu funcționează din motivul că politicul nu-i permite fiscalului să aplice această lege. Orice investigație fiscală în baza acestei legi din 2013 putea să readucă în câmpul fiscalizării venituri și proprietăți obținute ilegal și tănuite de organele fiscale.

Din acest punct de vedere, dacă privim atent proiectul de lege al grupului Candu, avem două domenii distincte:

1. „liberalizarea capitalului” - de fapt e vorba de legalizarea ilegalităților admise de funcționari și demnitari, reprezentanți din domeniul justiției etc., care posedă venituri, proprietăți de proveniență dubioase, preluări de afaceri, șantaj, spălări de bani prin amnistierea acestora.

2. „stimularea fiscală” - în esență e vorba de iertarea anumitor amenzi, penalități față de bugetele de toate nivelurile. Un lucru evident a fost observat din vară, când mai mulți sau câțiva care au fost apropiați de guvernare nu și-au onorat intenționat angajamentele fiscale, crescând datoriiile totale la neplăți de la un miliard, cât era la început de vară, până la aproape două miliarde în doar câteva luni, ceea ce demonstrează că lumea a cunoscut despre eventuale amnistii fiscale. Dar asta pune în condiții inegale și în concurență neloială diverși actori economici din Republica Moldova.

BLOCHEAZĂ REFORMA JUSTIȚIEI

Acest proiect de lege, de fapt, blochează reforma declarată a justiției. Două elemente importante în pachetul de reformă a justiției sunt reforma Procuraturii și crearea Autorității Naționale de Integritate. Dacă devine lege, proiectul va bloca lucrul procurorilor și lucrul Autorității Naționale de Integritate în următoarea perioadă. Aici apar și multe alte riscuri ale promovării și implementării acestei legi:

1. Descurajarea celor peste 90% din cetățenii corecți cu legea și care n-au admis abateri în declararea proprietăților, veniturilor, dar și în materie de impozitare de a mai respecta legea.

2. Legalizarea ilegalităților admise anterior și stimularea hazardului moral în continuare.

3. Promovarea și protejarea intereselor de afaceri ale unor persoane asociate sau afiliate puterii și guvernării, în detrimentul concurenței loiale.

4. Blocarea reformei justiției: reforma procuraturii, funcționarea ANI, lupta cu corupția.

5. Blocarea dialogului cu partenerii de dezvoltare și, eventual, suspendarea finanțărilor externe, inclusiv a suportului bugetar, inclusiv cel sectorial.

Urmare a pozițiilor clare și în unison exprimate de către societatea civilă și partenerii de dezvoltare, care au expus riscurile acestei inițiative, autoritățile și autorii acestui proiect de amnistie au fost nevoiți să abandoneze ritmul de promovare a proiectului și să declare că „amnistia fiscală nu va fi votată în a doua lectură, până la expertiza FMI, BM și a structurilor europene” (A. Candu, președintele Parlamentului, autorul inițiativei legislative de amnistie).

PARLAMENTUL TREBUIE SĂ RETRAGĂ ACEST PROIECT DE LEGE

Acest proiect de lege este, în mod clar, pentru anumite grupuri de cetățeni care, în ideea de a-și securiza proprietățile, afacerile care sunt în off-shore sau în alte jurisdicții, încearcă să le legalizeze, să le aducă aici, în Republica Moldova, iar ulterior să-și asigure protecția afacerilor, prin pârgurile de control politic asupra instituțiilor statului. Atâta timp cât investigarea fraudelor bancare nu este finalizată nici pe plan intern, nici pe cel extern, este total contraindicat oricăror guvernări să aplice astfel de amnistie, cu atât mai mult guvernărilor asupra cărora planează anumite suspiciuni de implicare în această fraudare din sistemul bancar.

Totodată, având în vedere pozițiile expuse și de către partenerii de dezvoltare, autorii trebuie să retragă din Parlament acest proiect de „amnistie” ca fiind conceptual contrar acordurilor și angajamentelor financiare avute cu FMI, Banca Mondială, Uniunea Europeană.

REAȚII

Apel al 30 de ONG-uri, 12 decembrie 2016:

„Legalizează ilegalități și compromit eforturile de combatere a corupției”

„Aceste proiecte prevăd „liberalizarea capitalului”, adică exonerarea de orice răspundere a persoanelor fizice și juridice care nu și-au declarat proprietățile în schimbul declarării acestora până la 15 aprilie 2017 și plății în favoarea statului a 2% din valoarea averii nedecarate. Proiectele mai introduc interdicția de sancționare a funcționarilor publici pentru nedecararea acestor averi.

Reacția societății civile este determinată de sensibilitatea și dualitatea proiectelor, abordarea insuficientă a subiectului și, mai deosebit, impactul acestora asupra societății. Pe lângă efectele reflectate în notele informative, care nu sunt bazate pe evidențe și nu prezintă impactul economic, administrativ și fiscal, organizațiile neguvernamentale constată cu profundă îngrijorare că aceste inițiative vor duce la o amnistie totală a persoanelor care și-au însușit averi în mod ilegal, în special pentru funcționarii publici.

Prin adoptarea proiectelor respective, va deveni imposibilă tragerea la răspundere a persoanelor juridice și fizice, în special a demnitarilor publici, care nu au declarat sau au declarat la valori reduse averea. Pe de altă parte, această inițiativă reduce la zero eficiența Pachetului de integritate votat de Parlament cu doar câteva luni în urmă și raportat de autorități ca fiind un mare succes în combaterea corupției. Mai mult, aceasta va permite demnitarilor corupți să își păstreze funcțiile publice și descurajează funcționarii și contribuabilii onești. De asemenea, proiectul de lege nu conține o justificare convingătoare. Organizațiile semnatare consideră inadmisibilă adoptarea proiectelor de legi nr. 451 și nr. 452, întrucât ele legalizează ilegalități și compromit eforturile de combatere a corupției și de edificare a unui stat de drept în Republica Moldova”.

Banca Mondială, 21 decembrie 2016:

„Un șir de riscuri de integritate”

„La examinarea proiectului, am constatat un șir de riscuri de integritate, despre care am informat Guvernul la 15 decembrie 2016. De asemenea, noi am menționat că noul Pachet de integritate ar putea fi un element determinant în ceea ce privește suportul bugetar oferit de Banca Mondială pentru Moldova în viitor.

Noi continuăm dialogul cu autoritățile și ne așteptăm că noua lege nu va fi aprobată fără o revizuire semnificativă. Banca Mondială înțelege îngrijorările întemeiate ale societății civile și va continua susținerea reformelor de integritate, spre beneficiul cetățenilor de rând din Moldova”.

FMI, 22 decembrie 2016:

„Piedici în lupta cu spălarea banilor și fraudele”

„Proiectul de lege, în forma curentă, ar duce la periclitarea măsurilor de combatere a corupției și ar pune piedici în lupta cu spălarea banilor și fraudele. Vom continua dialogul cu autoritățile pentru a identifica posibilitățile pentru a alinia inițiativele legislative cu obiectivele asumate în cadrul programului.

Experiența acumulată de noi arată că este extrem de dificil de elaborat conceptul unei amnistii fiscale care să se soldeze cu succes. Preferăm să explorăm posibilitățile pentru îmbunătățirea administrației fiscale, ca instrument menit să asigure o mai bună conformare fiscală și lupta cu plățile neformale”.

POZIȚIE

Transferurile generale la bugetele locale.
Aspirații și realitate

Transferurile cu destinație generală reprezintă o sursă importantă de venituri a bugetelor locale, în special în situația când nu este finalizat procesul unei descentralizări financiare și fiscale reale. În anul curent, Ministerul Finanțelor a blocat transferurile de la bugetul de stat că-

tre bugetele locale. Istoria diminuării transferurilor generale a continuat cu reducerea transferurilor generale aferente APL cu circa 100 de milioane de lei, prin modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2016, fiind încălcat principiul constituțional al autonomiei locale.

Conform prevederilor Legii privind finanțele publice locale din 16.10.2003 (art. 10), transferurile cu destinație generală se alocă cu titlu definitiv autorităților administrației publice locale (APL). Aceasta presupune că orice modificare a acestora trebuie să fie precedată de o consul-

tare a APL similară cu etapa inițială de aprobare a sumei transferurilor (elaborării bugetelor), având în vedere și planificările, lucrările în curs de realizare demarate de APL.

Însă, în anul curent, prin Circulara nr. 06/2-07 din 05 august 2016, Ministerul Finanțelor a blocat transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale. Prin această acțiune au fost încălcate principiile și prevederile naționale și internaționale privind descentralizarea și autonomia locală și chiar recentele angajamente luate față de Consiliul Europei, odată cu semnarea Foii de Parcurs la 7 iulie 2016. Acest document stipulează pașii pe care urmează să-i întreprindă autoritățile centrale pentru a elimina restanțele enorme și discrepanțele în domeniul descentralizării și democrației locale, cum ar fi de exemplu recomandarea „asigurarea alocării finanțelor publice în baza unor criterii transparente pentru următorii ani fiscali 2016-2017, iar sfârșitul anului 2016 ar trebui să fie termenul-limită pentru aceste acțiuni etc.”.

Conform art. 109 din Constituția Republicii Moldova, Carta Europeană a Autonomiei Locale din 15.10.1985 și art. 3 din Legea privind descentralizarea administrativă din 28.12.2006, autoritățile administrației publice locale au dreptul la resurse proprii suficiente, de care pot dispune în mod liber în exercitarea atribuțiilor lor. Resursele financiare ale autorităților administrației publice locale trebuie să fie proporționale cu competențele prevăzute de Constituție sau de lege.

Sistemele de prelevare pe care se bazează resursele de care dispun autoritățile administrației publice locale trebuie să fie de natură suficient de diversificată și evolutivă pentru a le permite să urmeze practic, pe cât posibil, evoluția reală a costurilor exercitării competențelor acestora.

Protejarea unităților administrativ-teritoriale în fața unei situații mai grele din punct de vedere financiar necesită instituirea de proceduri de egalizare financiară sau de măsuri echivalente, destinate să corecteze efectele repartizării inegale a resurselor potențiale de finanțare, precum și a sarcinilor fiscale care le incumba.

Asemenea proceduri sau măsuri nu trebuie să restrângă libertatea de opțiune a autorităților administrației publice locale în sfera lor de competență. Autoritățile administrației publice locale trebuie să fie consultate, de o manieră adecvată, asupra modalităților de repartizare a resurselor redistribuite care le revin.

Subvențiile alocate unităților administrativ-teritoriale trebuie, pe cât posibil, să nu fie destinate finanțării unor proiecte specifice. Alocarea de subvenții nu trebuie să aducă atingere libertății fundamentale a politicilor autorităților administrației publice locale în domeniul lor de competență.

Astfel, prin Circulara respectivă a fost încălcat principiul constituțional al autonomiei locale, în special elementul autonomiei financiare a APL, precum și principii cum ar fi cel al corespunderii resurselor cu competențele, principiul solidarității financiare, al dialogului instituțional și al parteneriatului public-public.

Reieșind din cele menționate, putem conchide că, odată aprobate în bugetul de stat, sumele transferurilor generale pentru APL devin irevocabile și obligatorii, adică nicio autoritate executivă centrală nu le poate diminua sau suspenda, decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

Însă, istoria diminuării transferurilor generale a continuat cu reducerea transferurilor generale aferente APL cu circa 100 de milioane de lei,

prin modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2016 prin Legea nr. 236 din 3 octombrie 2016. Atragem atenția că Guvernul a utilizat mecanismul angajării răspunderii față de Parlament, mecanism, în opinia noastră, neaplicabil în cazul unor domenii ce depășesc competențele Guvernului, în cazul dat gestiunea autonomă a treburilor locale exercitate de autoritățile locale aflate în serviciul colectivităților locale.

Prin această acțiune din partea autorităților publice centrale au fost, de asemenea, încălcate principiile și prevederile privind descentralizarea și autonomia locală menționate mai sus.

Prin urmare, odată aprobate în bugetul de stat sumele transferurilor generale pentru APL, ar trebui să devină irevocabile și obligatorii, adică nicio autoritate executivă nu le poate diminua sau suspenda. Diminuarea lor (la fel suspendarea) trebuie să fie precedată de o consultare echivalentă cu aprobarea inițială a acestora, ceea ce a fost totalmente neglijat contrar tuturor prevederilor naționale, internaționale, inclusiv angajamentele luate față de structurile europene în domeniul APL.

Cele menționate sunt confirmate prin jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova, care poartă un caracter obligatoriu.

Considerăm că, pe viitor, ar fi necesar să fie asigurată o corespundere deplină dintre prevederile constituționale, internaționale și legale, analizate prin prisma jurisprudenței Curții Constituționale, cu acțiunile reale ale autorităților centrale, astfel încât autonomia locală și garantarea acesteia să devină realitate.

Viorel Rusu,
profesor universitar,
expert în domeniul APL

CONTROL PUBLIC

Hoțul are adesea cea mai răsunătoare voce împotriva furtului

Eoți politicienii standard sunt hoți, dar nu vă îngrijorați, noi suntem aici pentru voi și vom face ordine în regiune. Pe scurt, acesta a fost programul de alegere a liderului partidului radical slovac. În mod surprinzător, a fost suficient pentru masa critică a alegătorilor și, în 2013, liderul populist a devenit guvernatorul regiunii. În mod paradoxal, în acel moment, a fost regiunea cea mai transparentă în conformitate cu clasamentul de transparență elaborat de Transparency International Slovacia.

La doi ani după victoria sa, organizația noastră, Transparency International Slovacia, a elaborat deja al treilea clasament și această regiune a pierdut clar poziția sa de lider. Desigur, guvernatorul regiunii a adus argumente împotriva „indicatorilor incorecți” ai clasamentului.

Prin urmare, am decis să ne concentrăm mai profund asupra unor indicatori, de exemplu în ceea ce privește achizițiile publice sau resursele umane. Și am dezvăluit că acest „om politic care nu corespunde standardelor” a angajat în oficiul său o mulțime de membri ai familiei, membri din partidul său și a semnat o multitudine de contracte cu diverse companii, care sunt apropiate partidului. De exemplu, revista publicată de regiune a fost tipărită de compania deținută de către unul dintre membrii de partid din care făcea parte guvernatorul.

INSTRUMENTUL EFICACE DE MĂSURARE A NIVELULUI DE TRANSPARENTĂ

De asemenea, ne-am concentrat atenția asupra conținutului revistei. A fost un exemplu excelent al utilizării abuzive a banilor publici din motive politice personale. Și aceeași situație a fost și cu pagina de Facebook a regiunii. Administratorii paginii au publicat 55 de statusuri în perioada ianuarie – iulie 2015, iar 49 dintre ele erau despre guvernatorul regiunii și activitățile sale de generozitate.

Transparency International Slovacia are o experiență îndelungată în ceea ce privește clasamentul nivelului de transparență. Noi credem că măsurarea transparenței este un instrument foarte eficient pentru un mai bun

control public și pentru reducerea clientelismului și a riscului de corupție. Cu toate acestea, clasamentul nu măsoară corupția în sine, ci doar consimțirea de a publica informații importante pentru procesul de luare a deciziilor, necesare pentru controlul public, precum și existența unor reguli pentru anumite procese, importante pentru a limita deciziile arbitrare ale reprezentanților locali. Astfel, nu este posibil să spunem că orașul sau regiunea, care se află în fruntea clasamentului, este în mod automat rezistentă la comportamentul opac. Dar este mai ușor să găsim anumite indicații despre acest lucru. Și invers.

În plus, niște analize mai detaliate și o investigație mai aplică ne permite să creăm o imagine destul de clară a modului în care funcționează o anumită autoritate publică. Dați-mi voie să vă dau una sau mai multe exemple.

BAZA PENTRU CERCETARE

Știm din clasamentele noastre că orașele și regiunile slovace au încă probleme în ce privește politica achizițiilor publice. Ei bine, organizația noastră a decis să-și concentreze atenția asupra condițiilor pentru achiziționarea tonerelor. Am comparat același tip de tonere, iar rezultatele au fost destul de surprinzătoare. Câteva orașe și regiuni au achiziționat tonere la un preț de două sau chiar de trei ori mai mare decât celelalte. Este foarte frecvent, chiar și în Slovacia, să te plângi pe lipsa de bani în sectorul public, dar numai în acest singur caz unele autorități locale au pierdut mii de euro.

Și am putea continua. Clasamentele noastre au dezvăluit că multe întreprinderi municipale sunt ineficiente și, în mod constant, de culoare roșie. Dar dacă verificați în registrul întreprinderilor și vă uitați care sunt conducătorii acestor întreprinderi, veți găsi o corelație puternică cu ciclul electoral. Mai mult de 60 la sută dintre conducătorii întreprinderilor municipale sunt înlocuiți pe parcursul unui an după alegeri. Cei mai mulți dintre ei sunt numiți fără proceduri de selecție, pentru că aceștia sunt pur și simplu „caii” politicienilor aleși. Mai sunteți încă surprinși de ineficiența acestor întreprinderi?

Sursa foto: sme.sk

Ei bine, în cazul în care cetățenii doresc cu adevărat să monitorizeze activitatea autorităților publice și politica lor, este necesar să existe date corecte și contexte reale. Din această perspectivă, clasamentul de transparență este într-adevăr un instrument eficient. Mai ales în cazul în care factorii de decizie politică, analiștii sau jurnaliștii își susțin

argumentele prin analize sau investigații suplimentare. Analiza corectă este esențială, pentru că, în realitate, hoțul este adesea cel mai gălăgios avocat împotriva furtului.

Michal Piško,
Transparency International Slovakia

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

TOP

Administrațiile raionale, transparente și nu prea

O administrație, de orice nivel, își respectă cu adevărat cetățenii doar atunci când îi informează despre deciziile pe care le ia și chiar îi implică în procesul decizional.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

IDIS „Viitorul” și-a propus să cerceteze în ce măsură administrațiile raionale din R. Moldova asigură accesul la datele guvernamentale cu caracter public, transparența în elaborarea și adoptarea actelor normative și a lansat, pe 29 noiembrie curent, Indicele de transparență a autorităților publice locale de nivelul II din Republica Moldova, semnat de expertul Viorel Pârvan.

Consiliile raionale au fost clasifi-

cate în nouă criterii de transparență care au inclus: I - accesul la informație, II - participarea în procesul decizional, III - organizarea și desfășurarea achizițiilor publice, IV - administrarea proprietății publice, V - bugetarea, VI - resursele umane, VII - etica profesională și conflictul de interese, VIII - serviciile sociale și IX - întreprinderile municipale și participarea în societățile comerciale.

Punctajul maxim pentru

administrația unui raion este de 100 de puncte, iar cele mai transparente raioane, ale căror consilii publică deciziile pe paginile web, informează cetățenii despre activitatea autorităților și implică locuitorii la luarea deciziilor, s-au dovedit a fi Soroca, raion care a acumulat 55 de puncte, Fălești - 54 de puncte și Strășeni - 52 de puncte.

Raisa Lozinschi

Clasamentul de transparență în 32 de raioane ale Republicii Moldova

	LOCALITATEA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	TOTAL	CLASA
1	Soroca	11,0	15,8	11,0	3,2	12,0	0,0	0,5	1,5	0,0	55,0	B-
2	Fălești	10,0	13,5	4,8	7,0	11,0	2,0	1,0	3,5	1,0	53,8	C+
3	Strășeni	12,0	16,5	2,4	2,0	12,0	3,5	0,5	2,0	1,0	51,9	C+
4	Sângerei	11,7	11,2	2,4	3,2	10,5	3,0	2,5	1,5	3,0	49,0	C
5	Leova	8,7	13,0	2,4	5,2	7,5	1,5	1,5	1,5	1,0	42,3	C-
6	Ștefan Vodă	10,7	12,5	1,2	2,2	8,0	1,0	2,0	2,0	0,0	39,6	D+
7	Râșcani	8,2	11,2	1,2	3,2	11,0	1,0	1,0	1,0	0,0	37,8	D+
8	Cimișlia	9,2	6,6	2,4	3,2	10,0	2,5	2,0	1,0	0,0	36,9	D+
9	Ungheni	10,4	8,5	6,2	3,2	1,5	1,0	2,0	1,5	1,0	35,3	D+
10	Orhei	9,5	10,8	3,4	2,3	5,0	1,0	1,0	1,0	0,0	34,0	D+
11	Nisporeni	8,0	10,0	2,4	3,2	4,5	2,5	0,5	2,0	0,0	33,1	D
12	Rezina	7,5	11,0	0,0	0,0	7,5	2,5	2,0	2,0	0,0	32,5	D
13	Glodeni	7,7	11,0	2,4	0,0	7,0	2,5	1,0	0,5	0,0	32,1	D
14	Călărași	4,5	10,0	0,3	2,0	6,0	2,5	2,0	1,0	1,0	29,3	D-
15	Edineț	4,2	10,0	2,4	2,0	6,5	2,0	0,0	1,0	0,0	28,1	D-
16	Telenești	10,2	8,5	2,4	0,0	3,5	1,0	2,0	0,5	0,0	28,1	D-
17	Șoldănești	7,7	9,4	0,0	1,2	5,5	1,0	0,5	1,5	0,0	26,8	D-
18	Ialoveni	7,2	6,0	6,2	0,0	2,5	2,0	1,0	0,5	0,0	25,4	D-
19	Anenii Noi	6,2	7,6	2,4	1,2	1,5	1,5	2,0	1,0	0,0	23,4	E+
20	Cantemir	8,0	6,8	3,0	0,0	0,5	2,5	0,5	1,5	0,0	22,8	E+
21	Căușeni	8,0	6,8	3,0	0,0	0,5	2,5	0,5	1,5	0,0	22,8	E+
22	Dubăsari	9,0	4,0	0,0	0,0	6,0	0,0	1,0	0,5	0,0	20,5	E+
23	Drochia	6,2	6,0	1,2	3,2	1,0	0,5	0,0	1,5	0,0	19,6	E
24	Briceni	6,2	7,4	0,6	0,0	1,5	1,5	0,5	0,5	0,5	18,7	E
25	Criuleni	7,0	2,0	0,0	2,0	5,0	0,0	1,0	1,0	0,0	18,0	E
26	Ocnîța	3,0	4,0	0,0	0,0	6,0	0,0	1,0	0,5	1,5	16,0	E
27	Basarabeasca	7,0	0,0	0,0	2,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,0	E-
28	Hâncești	6,5	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	2,0	11,5	E-
29	Cahul	5,0	0,0	4,5	0,0	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0	11,0	E-
30	Florești	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
31	Dondușeni	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F
32	Taraclia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	F

Robert Kirnag,
Ambasadorul Slovaciei
în Republica Moldova:

„Transparența
va face autoritățile publice
mai puternice”

„Deschiderea autorităților locale
va contribui la soluționarea mul-
tor provocări cu care se confrun-
tă autoritățile în prezent. Astfel,
transparența va face autoritățile
publice mai puternice și mai competi-
titive, iar în schimb vor primi suportul
cetățenilor și al societății civile”.

Viorel Pârvan,
expert IDIS „Viitorul”:

„Recomandări pentru
administrațiile raionale”

„Pentru a-și spori gradul de
transparență, este necesar ca
administrațiile raionale să pu-
blice rapoartele anuale privind
transparența în procesul decizional,
să anunțe rezultatele achizițiilor
publice, să consulte public proiectele
de buget, să elaboreze Codul de eti-
că pentru funcționari și să asigure
profesionalismul în administrarea
întreprinderilor municipale”.

RAPORT

1. ACCESUL LA INFORMAȚIE

*Cele mai bune exemple de respec-
tare a accesului la informație sunt
administrațiile publice raionale din
Strășeni, care au acumulat la acest
criteriu 12 puncte din 16 maxime po-
sibile, Sângerei - 11,7 puncte și Soroca
- 11 puncte.*

■ 44,8% dintre paginile web
ale consiliilor raionale din R. Mol-
dova au compartimente dedicate
transparenței decizionale

■ 34,5% dintre paginile web nu
au astfel de compartimente

■ 20,7% dintre paginile web nu
erau completate și nu conțineau
toate informațiile cerute de legislație
la acest compartiment

■ 55,2% dintre paginile web
conțin doar parțial informații
privind datele de contact și pro-
gramul de lucru al președintelui,
vicepreședinților și aparatului
președintelui raionului

■ 2 administrații raionale nu
au deloc pe paginile web astfel de
informații

■ 75,9% dintre paginile web
conțin doar parțial informații privind
datele de contact și programul de
lucru al subdiviziunilor consiliului ra-
ional, cu indicarea zilelor și orelor de
audiență ale secretarului consiliului

■ 72,4% sau 21 de administrații
raionale nu indică pe pagina lor
oficială lista, adresa și datele de
contact ale instituțiilor raionale
înființate de unitatea administrativ-
teritorială

■ 82,7% sau 24 de administrații
raionale publică numele și afilierea
politică a consilierilor raionali

■ Numai Consiliul raional Nispo-
reni publică anunțul despre desfă-

șurarea ședinței publice cu cel puțin
trei zile lucrătoare înainte de data
desfășurării acesteia

■ 20,7% sau șase administrații
raionale nu o fac deloc, iar 22 -
anunță parțial despre desfășurarea
ședințelor publice

■ În anul 2015, 10 autorități publi-
ce raionale, adică 34,5%, nu au adus
la cunoștința publicului proiectele
de decizii sau dispoziții și materialele
aferele acestora până la ședința
autorității publice

■ 65,5% din administrațiile raio-
nale au pe paginile lor web compar-
timente care permit publicului să
depună online reclamații sau diverse
cereri.

2. PARTICIPAREA ÎN PROCESUL DECIZIONAL

*Cele mai bune exemple de participa-
re în procesul decizional le reprezin-
tă autoritățile publice raionale ale
raionului Strășeni, care au acumulat
la acest criteriu 16,5 puncte din 32
maxime posibile, Soroca - 15,8 punc-
te și Fălești - 13,5.*

■ Doar Consiliul raional Soroca a
organizat consultări publice pentru
toate proiectele de decizii, cu pla-
sarea anunțului privind organizarea
consultărilor publice pe pagina web

■ 41,8% sau 12 raioane nu au
organizat consultări publice

■ 55,2% sau 16 administrații
raionale au organizat în anul 2015
parțial, doar în unele situații, con-
sultări publice pentru proiectele de
decizii sau dispoziții

■ 93,1% sau 27 de administrații
publice nu au elaborat, aprobat și
adus la cunoștință regulile interne
de informare, consultare și participa-

re în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor

■ Doar patru consilii raionale au plasat pe pagina web Raportul de transparență pentru anul 2015: Strășeni, Ștefan Vodă, Fălești și Edineț

■ 23 de autorități raionale asigură posibilitatea publicului de a participa la toate ședințele consiliului

■ 44,8%, adică 13 consilii raionale, asigură un grad major de informare a publicului referitor la deciziile adoptate

■ 31% dintre administrațiile raionale nu publică deloc deciziile adoptate

■ Consiliile raionale din Telenești, Cahul, Ialoveni, Sângerei, Dondușeni și Basarabeasca au cele mai multe înregistrări de la ședințe

3. ACHIZIȚIILE PUBLICE

Cele mai transparente raioane sunt Soroca, care a acumulat la acest criteriu 11 puncte, Ungheni și Ialoveni - câte 6,2 puncte.

■ Doar Consiliul raional Soroca a făcut publice pe web anunțurile de achiziții publice

■ Doar trei administrații raionale - Ialoveni, Soroca și Ungheni - au publicat pe pagina web rezultatele achizițiilor publice pentru anul 2015

■ Trei administrații raionale - Cahul, Soroca și Fălești - au anunțat public planurile de achiziții publice

■ 65,5% sau 19 administrații raionale au adus la cunoștință anunțurile de achiziții publice prin alte modalități, inclusiv panoul informativ și Buletinul Achizițiilor Publice.

■ 55,2% sau 16 raioane aduc parțial la cunoștință publică rezultatele achizițiilor publice

■ Ialoveni, Soroca, Ungheni și Orhei au parțial pe pagina web arhiva rezultatelor achizițiilor publice din (cel puțin) ultimii doi ani

4. ADMINISTRAREA PROPRIETĂȚII PUBLICE

Cele mai bune exemple privind transparența în administrarea proprietății publice sunt autoritățile publice raionale din Fălești, care a acumulat la acest criteriu 7 puncte, și Leova - 5,2 puncte.

■ Doar Consiliul raional Fălești și parțial Consiliul raional Leova au utilizat pagina web pentru a aduce la cunoștință rezultatele licitațiilor, concursurilor, negocierilor directe de vânzare, locațiune și arendă a bunurilor care sunt proprietate a unității administrativ-teritoriale

■ 37,9% sau 11 administrații raionale utilizează alte modalități, inclusiv panoul informativ, de diseminare a rezultatelor concursurilor

■ 55,2% sau 16 consilii raionale nu au adus la cunoștință rezultatele licitațiilor, concursurilor, negocierilor directe de vânzare sau locațiune/arendă a bunurilor care se află în proprietatea unității administrativ-teritoriale

■ Consiliul raional Fălești și Consiliul raional Leova dispun pe pagina web de arhiva rezultatelor administrării patrimoniului public din cel puțin ultimii doi ani

■ 51,7% sau 15 autorități publice raionale au publicat documentele de politici privind dezvoltarea social-economică a raionului (strategii, prognoze, planuri, programe)

5. BUGETAREA

Cele mai bune exemple privind transparența în planificarea, elaborarea, consultarea și executarea bugetului sunt autoritățile publice ale raioanelor Soroca și Strășeni, care au acumulat la acest criteriu fiecare câte 12 puncte din 12 maxime posibile, precum și administrațiile

raionale Râșcani și Fălești, care au acumulat câte 11 puncte fiecare.

■ 24,2% sau șapte administrații raionale au utilizat pagina web pentru a supune consultărilor publice și a aduce la cunoștința publicului proiectul de buget pentru anul 2016

■ 31% sau nouă administrații raionale au utilizat alte modalități pentru a face acest lucru

■ 44,8% sau 13 consilii raionale nu au realizat în niciun fel această obligație legală

■ 58,6% sau 17 din administrațiile raionale au publicat pe pagina web bugetul actual al unității administrativ-teritoriale pentru anul 2016

■ 65,5% sau 19 din administrațiile raionale au publicat pe paginile web rapoartele privind executarea bugetului anual pentru anul 2015

6. RESURSELE UMANE

Cele mai bune exemple privind transparența în selectarea și angajarea cadrelor în serviciul public sunt Consiliul raional Strășeni, care a acumulat la acest criteriu 3,5 puncte din 5 maxime posibile, precum și Consiliul raional Sângerei - 3 puncte.

■ 48,3% sau 14 autorități publice raionale nu au făcut publice funcțiile vacante existente în serviciul public în cursul anului 2015

■ 31% sau nouă raioane nu au comunicat public numărul și numele candidaților care au participat la concursurile de selecție pentru posturile vacante anunțate în 2015

■ Doar raioanele Ialoveni, Nisporeni, Sângerei și Strășeni au utilizat pagina web pentru comunicarea acestor informații, restul administrațiilor au utilizat alte modalități

■ Numai consiliile raionale Ialoveni și Strășeni au comunicat public,

prin intermediul paginii web, unele informații din procesele-verbale ale comisiei de selectare a candidaților pentru funcția vacantă, incluzând evaluarea comisiei și clasamentul solicitanților

7. ETICA PROFESIONALĂ ȘI CONFLICTUL DE INTERESE

Cel mai bun exemplu este administrația raională din Sângerei, care a acumulat 2,5 puncte din 6 maxime posibile în ce privește publicarea unor informații referitoare la etica profesională și conflictul de interese.

■ 62% sau 18 consilii raionale au publicat pe pagina web CV-ul președintelui raionului, care include informații cu privire la studiile, experiența de muncă, apartenența anterioară la societățile comerciale și organizațiile non-profit

■ Doar consiliile raionale din Călărași și Ungheni au publicat pe pagina web în totalitate declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale președintelui și vicepreședinților raioanelor

■ Consiliul raional Anenii Noi a publicat parțial doar declarațiile președintelui, iar majoritatea covârșitoare a consiliilor raionale nu a adus la cunoștința cetățenilor aceste declarații

■ Pe paginile web oficiale ale tuturor consiliilor raionale nu există niciun Cod de etică pentru aleșii locali, Cod de etică pentru angajații autorităților administrației publice raionale și Cod de etică pentru angajații instituțiilor bugetare, întreprinderilor publice, precum și pentru angajații întreprinderilor fondate sau în cadrul cărora administrația publică raională deține pachetul majoritar

■ Un mecanism de raportare a comportamentului lipsit de etică este doar pe pagina web a raionului Telenești, unde putem găsi și un număr de telefon anticorupție.

8. SERVICIILE SOCIALE

Consiliul raional Fălești a acumulat 3,5 puncte din 4 posibile și reprezintă cel mai bun exemplu de transparență și accesibilitate pentru populație la informațiile privind serviciile sociale existente în unitatea administrativ-teritorială.

■ Doar administrația raionului Fălești a adus la cunoștință pe pagina web informații depline privind programele de asistență socială adoptate, informații despre serviciile sociale furnizate și modalitatea de aplicare pentru un potențial beneficiar

■ 69% sau 20 de raioane au comunicat parțial aceste informații prin intermediul paginii web sau al altor modalități

■ 27,6% sau opt autorități publice raionale nu a adus la cunoștință nicio informație privind serviciile sociale existente

■ 93,1% sau 27 de raioane nu au pe paginile web informații referitoare la instituțiile de asistență socială înființate de unitatea administrativ-teritorială

■ 51,7% sau 15 raioane nu au adus la cunoștința publicului numărul beneficiarilor de ajutor social și de ajutor pentru perioada rece a anului și nici sumele achitate acestora

■ 48,3% sau 14 administrații raionale au făcut publice parțial astfel de informații

■ 31% sau nouă administrații raionale nu au adus la cunoștința cetățenilor numărul persoanelor vulnerabile sau al sinistraților care au beneficiat de ajutor financiar unic

din fondul de rezervă al raionului sau din alte surse

■ 69% sau 20 de administrații raionale au oferit selectiv astfel de informații, dintre care 11 sau 37,9% au făcut-o prin intermediul paginilor web.

9. ÎNTEPRINDERILE MUNICIPALE ȘI PARTICIPAREA ÎN SOCIETĂȚILE COMERCIALE

Cele mai bune exemple de transparență la capitolul investițiilor în cadrul întreprinderilor municipale și participarea în societățile comerciale le-a obținut Consiliul raional din Sângerei cu 3 puncte și Consiliul raional Hâncești cu 2 puncte din șase maxime posibile.

■ 24,1% sau șapte autorități publice raionale publică pe web datele, în mare parte incomplete, privind programele și proiectele, inclusiv de asistență tehnică, ale căror beneficiari sau executanți sunt autoritățile administrației publice

■ Pe paginile web ale Consiliului raional Sângerei și Ocnița este făcută publică lista întreprinderilor municipale deținute de unitatea administrativ-teritorială

■ Nicio pagină web a administrațiilor raionale nu conține CV-urile conducătorilor tuturor întreprinderilor municipale și ai societăților comerciale cu pachet majoritar deținut de unitatea administrativ-teritorială

■ Doar pe pagina web a Consiliului raional Ocnița am identificat o analiză financiară a întreprinderilor municipale din subordinea Consiliului, care conține informații privind structura activelor, patrimoniul, veniturile, creanțele, datoriile acestor entități.

Raisa Lozinschi

ADMINISTRAȚIE

„Cetățeanul trebuie să știe cum sunt cheltuiți banii publici”

Dacă îți respecți cetățenii și vrei să eviți suspiciunile vizavi de activitatea administrației raionale, este foarte important să asiguri transparență procesului decizional. De această părere sunt președinții raioanelor care s-au situat primele în clasamentul de transparență al celor 32 de administrații de nivelul doi din R. Moldova. Funcționarii remarcă o cultură slabă de participare a societății în procesul decizional, dar sunt încrezători că această situație se va schimba, dacă administrațiile raionale vor deveni mult mai transparente.

INTERVIU

Mihai Mățu, președinte al raionului Soroca până pe 8 decembrie 2016:

„Am convins societatea că nu se fac mișmașuri sau achiziții pe sub masă”

- Dle Mățu, raionul Soroca este cel mai transparent raion din R. Moldova, datorită faptului că administrația raională, pe care ați condus-o până la începutul acestei luni, a făcut eforturi pentru a informa societatea și a o implica în procesul decizional. Este greu sau ușor pentru administrația unui raion să facă eforturi pentru a fi deschisă pentru cetățeni?

Nu este greu să asiguri transparența procesului decizional. Pentru asta este nevoie de a respecta buchea legii, a avea o atitudine echidistantă față de toate interesele politice și de a asculta absolut toate păreriile. Nu e numai meritul președintelui raionului faptul că raionul Soroca a

ajuns pe primul loc în acest top, fiindcă la Soroca este o tradiție și sper că ea va fi menținută - deciziile adoptate sunt, până la urmă, colective. Am în vedere faptul că acestea se iau cu participarea societății, a consilierilor, cei care pregătesc proiectele de decizie etc.

Cum reacționează locuitorii raionului Soroca la proiectele de decizii pe care le publicați până a le discuta la Consiliul raional?

Locuitorii raionului reacționează în funcție de decizie, de impactul acesteia și de problema abordată. M-am străduit ca deciziile pe care le consideram foarte impor-

tante pentru societate să fie luate cu maximă implicare din partea societății.

Procesul de dezbateri publice era într-o oarecare măsură dirijat, fiindcă invitam oamenii, anumite persoane care consideram că trebuie să-și spună părerea. Nu pot să spun că venea lumea chiar din stradă. Dar erau și oameni pe care nu îi invitam, dar veneau să-și expună părerea.

Fiecare decizie aprobată de Consiliul raional Soroca mai are o componentă care se numește sinteză și care include toate păreriile părților vizate. Aceasta este prezentată obligatoriu la comisiile de specialitate și stă în mapele consilierilor în ziua când este dezbătută problema. Consilie-

rul, dacă nu este mașină de vot, vede, analizează și decide.

Vă amintiți vreun proiect de decizie unde societatea s-a implicat cel mai mult și a îmbunătățit, până la urmă, decizia aprobată de autorități?

Cele mai discutate proiecte au fost cele care au ținut de procesul de învățământ, de structură școlară, reorganizarea școlilor. Chiar am avut foarte multe discuții cu părinții, directorii de instituții, profesorii, toți cei implicați și am evitat unele buclucuri.

Atunci când se optimizează o rețea școlară și urmează să se încheie instituții, nemulțumirile sunt mari. Dacă nu mai asigurăm și procesul acesta de transparență, poate ajungem la furci. Așa, am ajuns până la urmă la un consens.

Studiul IDIS „Viitorul” arată că autoritățile raionale din Soroca sunt unicele din R. Moldova care a publicat toate anunșurile ce au vizat achizițiile publice. La ce credeți că a ajutat acest lucru?

În primul rând, la transparență deplină și cât de cât la convingerea societății că nu se fac mișmașuri sau achiziții pe sub masă. Și din punct de vedere economic ne-a ajutat, fiindcă cei care au câștigat licitațiile au fost într-adevăr eficienți din punct de vedere economic. Nu ne-am jucat.

Într-un an și jumătate, cât am condus raionul, le-am demonstrat oamenilor că se poate de lucrat cinstit. Sper ca noile autorități ale raionului să continue această practică, fiindcă mai sunt multe lucruri de făcut.

Dle Mățu, vă mulțumim și vă urăm succese!

Raisa Lozinschi

CONTROL PUBLIC

Mihail Popa, președintele Consiliului raional Strășeni:

Toate proiectele de decizie trebuie să fie consultate cu societatea civilă

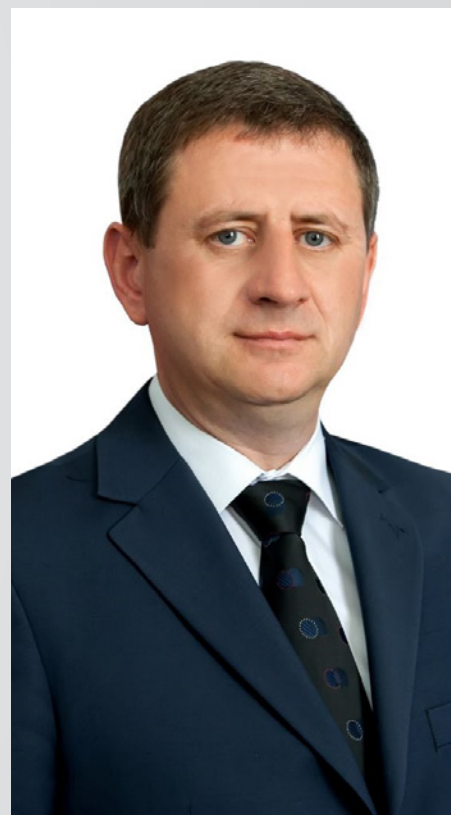
„Am activat peste 20 de ani în funcție de conducător al mai multor întreprinderi și mi-am dat seama că serviciul public nu diferă prea mult de sectorul privat. Dacă știm cum să administrăm corect, rezultatele sunt inevitabile. Noi suntem angajați în serviciul public, cheltuim bani publici și cetățeanul trebuie să fie informat, să cunoască despre deciziile luate, pentru ce și cum sunt cheltuiți banii publici.

Venind în funcția de președinte de raion, am decis că toate proiectele de decizie trebuie să fie consultate cu societatea civilă, cu toți cei interesați de subiectele respective.

Oamenii reacționează mai puțin. M-am așteptat la mai mult, dar am constatat că cetățeanul nu este interesat să se expună, să se implice. Doar să critice, să se refere la ceea ce se vorbește prin piață. Oricum, noi ne străduim să implicăm cât mai multă lume, să cunoască cum se gestionează bunurile publice, cum se iau deciziile.

Îi informăm permanent pe site-ul Consiliului raional, prin intermediul paginii noastre de Facebook, ziarului local „Strășeneanca”, panoului informativ din incinta Consiliului raional.

Avem o persoană special angajată care se ocupă de site-ul Consiliului, paginile de pe rețelele de socializare, de informarea cetățenilor.

În anii precedenți, Consiliul raional Strășeni era mai jos în top, iar anul acesta am ocupat o poziție mai înaltă. Mai avem de muncit, dar vorba ceea: „Moscova nu s-a construit într-un an”.

Poate apare, între timp, și cultura cetățenilor de a se implica mai activ în procesul decizional”.

EXPERIENȚA SLOVACĂ

Experții din Slovacia ajută autoritățile locale din R. Moldova să devină deschise

Transparența este o condiție indispensabilă a unei guvernări locale calitative, care necesită multe eforturi și responsabilizarea continuă a aleșilor locali. Despre măsurile de asigurare a unei administrații locale deschise au discutat experții IDIS „Viitorul”, INEKO și Transparency International Slovacia cu reprezentanții autorităților locale cu în cadrul vizitelor de studiu la Ungheni și Bălți.

ORAȘUL UNGHENI, LIDER LA TRANSPARENȚA ÎNTREPRINDERILOR MUNICIPALE

Administrația publică a orașului Ungheni se plasează pe poziția a cincea în ceea ce privește asigurarea transparenței, potrivit raportul de monitorizare „Guvernare locală deschisă pentru cetățeni activi și informați”. De veridicitatea acestor

rezultat au vrut să se asigure experții slovaci Peter Golias, directorul Institutului pentru Reforme Economice și Sociale (INEKO), și Michal Pisko, coordonator de proiecte din cadrul Transparency International Slovacia, însoțiți de autorul raportului, Viorel Pârvan de la IDIS „Viitorul”. Astfel, împreună cu viceprimarul orașului, Eduard Balan, experții au analizat portalul de transparență a guvernului local și au vorbit despre principalele inițiative pe care le realizează Primăria Ungheni pentru a spori încrederea cetățenilor.

„Primăria orașului Ungheni este întotdeauna deschisă față de măsurile de îmbunătățire a transparenței și a oferirii informațiilor de interes public tuturor celor interesați”, a declarat Eduard Balan.

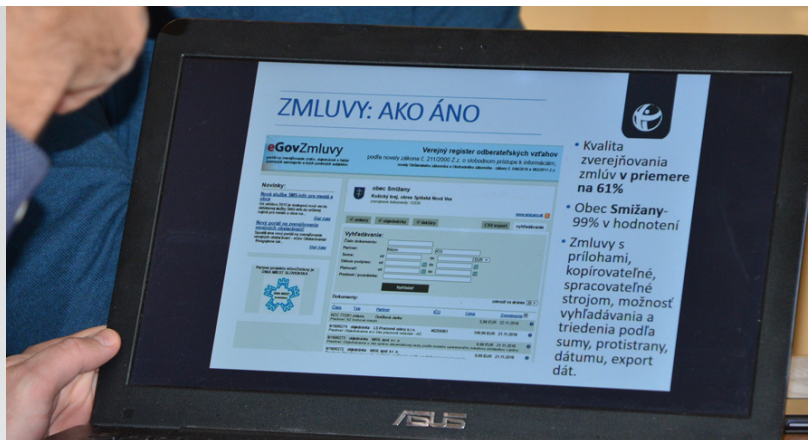
În cadrul discuției, cei prezenți au decis de comun acord să stabi-

lească împreună domeniile prioritare de activitate asupra cărora administrația locală trebuie să-și îndrepte eforturile pentru sporirea transparenței. Realizarea cu succes a acestor activități va duce inevitabil la poziționarea pe un loc mai bun în clasament a administrației din orașul Ungheni, care ar putea deveni un model de urmat pentru celelalte administrații publice locale.

„Scopul nostru este să ajutăm autoritățile publice locale din R. Moldova să implementeze măsurile necesare pentru a-și îmbunătăți ratingul lor pentru anul viitor. Prin urmare, ne-am sfătuit cu colegii noștri de la IDIS să pregătim niște scrisori adresate celor mai mari localități din țară pentru a le informa despre clasament și despre posibilitățile de îmbunătățire a nivelului de transparență. Totodată, putem transfera unele dintre cele mai bune

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

practici slovace, cum ar fi publicarea tuturor contractelor într-o manieră prietenoasă care să permită filtrarea și căutarea informațiilor relevante. Un alt exemplu ar fi crearea unor platforme online care să implice publicul în luarea deciziilor privind proiectele de investiții”, a spus Peter Golias.

Orașul Ungheni a acumulat cinci puncte din șapte la capitolul administrării patrimoniului public, trei puncte din cinci în ce privește resursele umane și nouă puncte din 16 pentru asigurarea accesului liber la informație. Administrația publică din acest oraș este și cel mai bun exemplu de transparență a întreprinderilor municipale fondate din 50 de unități administrativ-teritoriale, acumulând la acest criteriu 3,5 puncte din șase maxim posibil, arată portalul <http://localtransparency.viitorul.org/>.

AUTORITĂȚILE DIN MUNICIPIUL BĂLȚI AU O PLATFORMĂ ONLINE UNICĂ A DECIZIILOR PUBLICE

Clasamentul divers și informația prezentată pe site-ul <http://localtransparency.viitorul.org/> le-a atras atenția specialiștilor de la Primăria municipiului Bălți, care s-au arătat surprinși de rezultatele prezentate. Portalul ne arată că cele mai bune rezultate au fost înregistrate de primăria de la Nord la următoarele categorii: accesul cetățenilor la

informațiile publice (11 puncte din 16), administrarea patrimoniului (cinci puncte din 16) și gestionarea eficientă a resurselor bugetare (opt puncte din 12). La fel, Primăria din Bălți este singura care a plasat pe pagina sa oficială Raportul de transparență pentru anul 2015 și care are create consilii consultative și grupuri de lucru care participă în procesul decizional. Totuși, Primăria mai are de lucru la capitolul resurselor umane și în domeniul ce ține de investiții și întreprinderi municipale.

Experții din Slovacia au subliniat importanța paginilor web oficiale ale autorităților publice locale și au prezentat câteva bune practici slovace de respectare a transparenței achizițiilor publice și, în mod special, publicarea contractelor de achiziții publice. De asemenea, ei au stabilit împreună cu reprezentanții de la Primăria municipiului Bălți să elaboreze un Plan de acțiuni pentru îmbunătățirea activității autorității publice în contextul implementării tehnologiilor informaționale.

„La ambele vizite am observat că atât reprezentanții autorităților locale din orașul Ungheni, cât și cei din Bălți sunt motivați să-și îmbunătățească transparența în localitatea lor și să se claseze pe o poziție mai bună în clasamentul în 2017. Acum le rămâne doar să transforme această energie

în măsuri reale și cred că majoritatea autorităților locale din Moldova le va urma calea”, este de părere directorul INEKO, Peter Golias.

La rândul lor, Secretarul Consiliului municipal, Irina Serdiuc, șefa Secției relații publice, Angelina Cernogal, și șefa Secției administrație publică locală din cadrul Primăriei Bălți, Ludmila Dovgani, le-au făcut cunoștință oaspeților cu pagina oficială <http://balti.md/>. Site-ul conține calendarul cu toate evenimentele desfășurate de primărie, modalități online de implicare a cetățenilor în consultarea proiectelor de decizii și implementarea diferitor programe. Tot reprezentantele de la primărie le-au vorbit celor prezenți despre platforma ce include toate deciziile autorităților locale din municipiul Bălți www.monitoruldebalti.md, unica deo-camdată de acest gen creată în rândul autorităților din țara noastră.

Primăria municipiului Bălți este a șaptea în top 50 cele mai transparente localități din țară. Aceasta a obținut 43 de puncte din cele maximum 100.

Experții IDIS „Viitorul” urmează să viziteze cel puțin 20 de autorități publice locale pentru a le informa pe reprezentanții locali despre oportunitățile de îmbunătățire a transparenței în luarea deciziilor.

Ana – Maria Veverița

INTERVIU

Ambasadorul Slovaciei la Chișinău:

„Cu o minte coruptă, nu poți să ai cu adevărat succes în viață”

Ambasadorul Republicii Slovacia la Chișinău, Robert Kirnag, susține că este nevoie atât de voința politică a celor aflați la putere, cât și de cea a cetățenilor, care trebuie să manifeste demnitate și să refuze să dea mită, pentru a combate corupția din R. Moldova. Vorbind în interviul de mai jos despre practicile slovace de combatere a corupției, de asigurare a transparenței decizionale și a integrității demnitarilor și funcționarilor publici, Excelența Sa a calificat drept „incredibilă” delapidarea unui miliard de dolari din sistemul bancar moldovean și a îndemnat autoritățile legale să îi aducă în fața justiției pe toți cei implicați.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Excelență, domnule Ambasador, ce exemple de bune practici credeți că poate prelua Republica Moldova de la Republica Slovacă, în ceea ce privește lupta cu corupția, asigurarea transparenței decizionale, a achizițiilor publice și verificarea integrității funcționarilor publici?

Noi deja împărtășim cele mai bune practici și experiența noastră, pentru că noi considerăm lupta împotriva corupției ca parte a procesului de integrare și de transformare. Noi avem câteva abordări care ar putea fi aplicate aici, în Republica Moldova. De exemplu, publicarea obligatorie a tuturor acordurilor, contractelor semnate de organele de stat, unde sunt utilizați banii publici. De exemplu, Ambasada nu are voie să încheie vreun acord, fără publicarea lui pe un site special al Guvernului slovac. Dacă semnezi un acord, acesta nu intră în vigoare până nu este publicat.

Când discutăm politicile, tindem să fim deschiși și transparenți, pentru că oamenii au dreptul să știe cum sunt gestionati banii, cât de eficient, pentru că sunt banii oamenilor.

Avem această practică de a publica pe paginile web toate ședințele autorităților locale și regionale din Slovacia, chiar și arhivele. Deci, avem o competiție deschisă, comparăm cât de transparente sunt diferite municipalități și aplicăm politica „name and shame” (traducere aproximativă: fă public numele cuiva și fă-l de rușine). Acele autorități care sunt transparente sunt laudate, iar celor care sunt ne-transparente și trezesc suspiciuni le spunem numele și le facem de rușine.

Noi avem un proiect în Republica Moldova, în cadrul căruia Transparency Internațional Slovacia și Institutul pentru Reforme Economice

și Sociale INEKO încearcă să aducă cele mai bune practici din Slovacia în Moldova. Pentru lupta împotriva corupției este necesară informarea și transparența. Oamenii au dreptul să știe cum sunt cheltuiți banii lor.

Cât de deschiși vi se par autoritățile și demnitarii din R. Moldova în ceea ce privește cheltuirea banului public?

Avem câteva exemple bune, precum cel al orașului Comrat, primul care s-a alăturat voluntar campaniei noastre, prin publicarea pe site a tuturor contractelor semnate și prin transmisiuni în direct ale ședințelor consiliului municipal. Este un exemplu de urmat. Știu că la această campanie s-au alăturat și orașul Ceadâr-Lunga, și satul Copceac, care este înfrățit cu satul Raslavice din Slovacia. Acestea sunt doar câteva exemple din sudul republicii.

Este ceva ce poate fi aplicat fără cheltuieli suplimentare, pentru că toată lumea spune că are nevoie de mai mulți bani, că are nevoie de legislație nouă, mai multe competențe. Eu nu sunt așa de sigur, cred că legislația actuală este suficientă și, dacă este aplicată cu rigurozitate, poate cu adevărat sancționa aceste fenomene sociale. Este nevoie de voință politică.

Exemplele bune trebuie încurajate, iar transparența trebuie impusă așa încât nimeni să nu poată ascunde sau să refuze oferirea informației despre cum se cheltuiesc banii publici, cum sunt angajați oamenii, cum se încheie contractele, cum interacționează cu oamenii de afaceri.

Dar cum să îi convingem pe demnitari să facă acest lucru? După cum ați spus, avem legi care nu sunt implementate. Cum le facem să

funcționeze?

Trebuie aplicată nu numai litera legii, dar și spiritul legii. Este necesară o abordare complexă a politicilor privind transparența și lupta anticorupție. Politicienii trebuie să fie foarte interesați să aplice aceste politici, pentru că nu toți dintre ei vor fi realeși. Corupția este otravă, este otravă pentru politică, pentru business, corupția micșorează rezultatele, devalorizează munca oamenilor și lipsește de credibilitate mediul politic.

Politicienii voștri vorbesc despre necesitatea de a reîntoarce, de a recâștiga încrederea populației – aceasta este calea, acesta trebuie să fie interesul lor, de îndată ce vor înțelege acest lucru. Acei politicieni care deja înțeleg această necesitate, care aplică aceste politici de transparență vor fi viitorii lideri, vor primi sprijin pentru a fi realeși.

Cum funcționează în țara Dumneavoastră mecanismul de verificare și monitorizare a integrității funcționarilor publici? Aici, în Republica Moldova, avem o instituție – Autoritatea Națională de Integritate. În Slovacia există o asemenea instituție, care să verifice declarațiile de avere?

Fiecare stat alege propria cale prin care să asigure integritatea funcționarilor publici și a politicienilor. În Slovacia nu avem o structură specială care să se ocupe de acest lucru, dar fiecare instituție de stat are politica sa în această privință. De exemplu, toți parlamentarii trebuie să își declare averea. Eu sunt funcționar public, dar și în calitate de diplomat în fiecare an trebuie să declar averea mea în fața secretarului general al ministerului. În cazul în care se atestă o discrepanță între venit și avere, apar întrebări

legitime, la care trebuie să dau răspunsuri clare și credibile.

Vreau să menționez că declarațiile trebuie să fie detaliate, pentru că uneori depinde de modul în care sunt structurate aceste declarații. Dacă oamenii nu au încredere, dacă nu văd în ele averile reale, informații veridice, care pot fi comparate cu declarațiile anterioare sau cu veniturile precedente, atunci aceste declarații nu au niciun rost.

Deci, autoritățile trebuie să se asigure că declarațiile sunt făcute la modul real, nu doar pentru a rămâne pe hârtie.

Desigur. De exemplu, candidații la o funcție politică trebuie să își dezvăluie în mod voluntar averile, pentru că este în interesul lor să rămână „curați”, să le arate oamenilor că ei nu fură. Nu contează dacă sunt bogați sau nu prea înstăriți, trebuie să le arate oamenilor că intră în politică deținând anumite proprietăți imobiliare, automobile, colecții de artă. Nu este numai interesul publicului să știe aceste lucruri, este de asemenea în interesul politicianilor și funcționarilor publici.

Noi avem acum o lege nouă referitoare la sistemul de integritate. Mai mulți experți își exprimă îngrijorarea că nu va fi implementată așa cum este scris, așa încât să fie declarate toate colecțiile deținute, automobilele, casele...

Este vorba despre credibilitatea procesului. Dacă există voință politică, atunci legea va fi implementată și aplicată. Ar trebui să aplicați această politică de „name and shame”. Dacă există suspiciuni, politicienii ar trebui să se simtă obligați moral să iasă public și să explice. Pentru că oamenii nu sunt proști, dați-le informația și lăsați-i să jude-

ce singuri. Dacă apar semne de întrebare, acestea nu se referă la abilitatea oamenilor de a înțelege ceea ce e indicat în declarații, dar sunt semne de întrebare față de abilitățile politicianilor și funcționarilor publici de a explica modul cum și-au obținut proprietățile.

Cum funcționează această politică „name and shame”?

Vă voi explica printr-un exemplu din alt domeniu. În Slovacia oamenii trebuie să plătească contribuții în fondul de asigurări pentru sănătate. Angajații trebuie să plătească o parte din salariu și angajatorii trebuie să contribuie la sistemul de asigurări de sănătate. Cetățenii de rând trebuie să plătească dacă au un animal de companie, un câine, de exemplu. Eu am avut un câine în Bratislava și plăteam aproape 15 euro pe an. În orașe mari se plătesc taxe mai mari pentru animale de companie decât în sate. Iar oamenii care nu plătesc pentru animalele lor sunt numiți public și făcuți de rușine („named and shamed”). Numele lor este publicat pe site sau pe panourile informative. De asemenea, sunt publicate și numele oamenilor de afaceri care nu plătesc contribuții în fondul de asigurări sociale.

Câteodată, această metodă funcționează mai bine decât să trimiți un procuror sau un executor judecătoresc. Eu cred că oamenii, în sufletul lor, sunt buni, pot face diferența între bine și rău. Poate nu toți pot da o definiție exactă, dar chiar și cea mai puțin instruită persoană știe ce este bine și ce este rău. Dacă această politică simplă, „name and shame”, funcționează în Slovacia, nu văd de ce nu ar funcționa și în Moldova.

Am citit undeva că, în Slovacia, dacă cineva știe despre un caz de corupție

și nu îl declară autorităților legale, riscă să facă până la 3 ani de închisoare. Este vorba despre avertizorii de integritate. Cât de protejați sunt ei în țara Dvs. și credeți că aceasta este o practică pozitivă?

Oamenii acționează în funcție de motivația lor. Cele mai bune stimulente sunt de ordin financiar și moral. Unele lucruri nu sunt ilegale, dar în „cluburile bune” oamenii de obicei nu ar trebui să le facă. Acesta este aspectul moral. Dacă vrei să faci parte din „club”, trebuie să te porți ca un gentleman. Apropo, știu o definiție curioasă pentru cuvântul „gentleman” - un bărbat care nu vorbește despre aventurile sale amoroase și își plătește impozitele.

La modul serios, legea care îi protejează pe avertizorii de integritate are scopul să ajute la descoperirea crimelor de mare rezonanță. De obicei, oamenilor le este frică să vorbească despre ceea ce văd, dacă este ceva ilegal. Și dacă sunt martori, obțin protecție ca să poată ajuta la descoperirea crimei și la păstrarea banilor care aparțin oamenilor.

În Slovacia noi nu ascundem faptul că există corupție, pentru că cea mai proastă abordare este să negi existența corupției. Dacă în societate și în mass-media se vorbește mult despre corupție, asta nu înseamnă că ai mai multă corupție decât în alte țări, pur și simplu ai o altfel de abordare. O abordare transparentă este cea mai bună. Unde sunt bani, există tentație, unde sunt mulți bani, tentația este mai mare. Nici societatea noastră nu este una imună la fenomenul corupției, mai ales că facem parte dintr-o realitate post-sovietică.

Procesul de integrare europeană i-a ajutat Slovaciei să lupte împotriva corupției și oligarhiei. Corupția este un fenomen care merge adânc

în istoria noastră, este o moștenire din perioada sovietică, socialistă, o avem plantată în sufletele noastre. Deci, trebuie să începem cu educația copiilor, trebuie să creștem buni cetățeni, care au încredere în sistem, cetățeni care nu se tem să ia atitudine și să refuze să plătească mită. Este singura cale și nu este posibilă eradicarea imediată a acestui fenomen. Corupția există, dar depinde de abordarea pe care o avem: recunoaștem existența ei sau o ascundem sub covor.

Credeți că autoritățile R. Moldova încearcă să lupte împotriva corupției cu adevărat?

Cred că autoritățile sunt foarte interesate în lupta cu corupția, pentru că această corupție îi face impotenți, slabi, corupția le diminuează eforturile, le devalorizează munca, rezultatele și productivitatea.

Dacă privim mai filozofic asupra fenomenului corupției, putem începe cu întrebarea: Nu stă oare la rădăcina corupției faptul că oamenii de aici, din Moldova, cheltuiesc mai mult decât produc? Faptul că Moldova primește mai mulți bani de la cei care muncesc peste hotare decât se adună în bugetul de stat, nu este acesta un comportament coruptibil, filozofic vorbind?

Să aruncăm o privire asupra sistemului educațional. Corupția este endemică în școlile din Moldova, mai ales în instituțiile din învățământul superior. Ceea ce mi se pare tragic este cât de mici sunt sumele date drept mită, peste tot.

Sunt mici?

Da, sunt foarte mici. Aveți nevoie de cetățeni moldoveni curajoși care să spună NU. Cetățeni care au încredere în abilitățile proprii, care știu că pot reuși și nu aleg calea cea mai

scurtă, care își fac bine munca lor și care aleg calea corectă. Dacă alegi să treci peste dificultățile vieții dând mită, vei avea o minte coruptă și cu o minte coruptă nu poți să ai cu adevărat succes în viață, începi să crezi în acest sistem corupt și acesta este sfârșitul. Trebuie să începem cu educația copiilor, a elevilor, de la o vârstă foarte mică.

Dar oamenii se uită în sus, la demnitari, pe care îi au drept exemplu, care poate nu sunt un exemplu bun...

Desigur. Cu cât mai multă putere ai, cu atât mai multă responsabilitate ai. Politicienii voștri poartă responsabilitate, ei arată un exemplu. Cum pot oamenii să aibă încredere în sistem, dacă văd că există corupție și nu este pedepsită? Este vorba despre voință politică. Și sunt sigur că de dragul auto-conservării, un sistem birocratic ideal trebuie să aibă interesul să lupte împotriva corupției.

Dar cetățenii moldoveni trebuie să găsească propria cale de luptă cu corupția. Ei se pot inspira de la Slovacia, de exemplu, sau de la România, care e mai aproape și care are exemple excelente de luptă cu corupția. Inspirați-vă, dar luptați în felul vostru propriu. Nu trebuie să așteptați procurori europeni să vină aici și să rezolve această problemă în locul vostru. Acest lucru trebuie să îl facă judecătorii moldoveni, cetățenii Republicii Moldova – pedagogii, studenții, oamenii de afaceri.

Ceea ce mă încurajează este faptul că acest lucru (n.r. - corupția) nu este ascuns, politicienii vorbesc despre asta. Acum ei au noi legi adoptate, au toate instrumentele. Guvernul aflat la putere are control deplin asupra Parlamentului, deci nu există scuze. Dacă există voință politică, aceste politici anticorupție

vor fi aplicate.

Acesta poate fi un drum lung...

Nu cred. Moldova este o țară mică cu o populație de 3,5 milioane de oameni. Puteți reforma țara într-un timp foarte scurt, ceea ce aveți nevoie este convingere și voință politică.

Vreau să vă întreb și despre un subiect fierbinte pe agenda publică în Republica Moldova – furtul „miliardului” din sistemul bancar. Cum a afectat acest eveniment imaginea R. Moldova la nivel european și mondial, pentru că am devenit faimoși. Și, acum, banii delapidati s-au transformat în datorie publică. Credeți că este o decizie corectă față de populația R. Moldova?

Viața, în general, nu este corectă. Este incredibil că un miliard de dolari a putut fi furat dintr-o țară atât de mică, mai ales dacă e să comparăm cu Produsul Intern Brut al țării. Și mai mulți sunt banii care au fost spălați în Moldova, este vorba despre 20-22 de miliarde de euro din Rusia, care au ajuns în off-shoruri, în Țările Baltice. Este incredibil.

Dar este încurajator că judecătorii care au participat la spălarea de bani au fost arestați. Sper doar că se va face lucrul până la capăt, așa încât TOȚI cei care au furat un miliard de dolari din cele trei bănci moldovenești să ajungă în fața justiției. Unii dintre ei deja au ajuns, dar trebuie să ajungă cu toții în fața justiției și să fie judecați cu aceeași măsură, așa încât cât mai mulți bani să le poată fi întorși oamenilor.

Vă mulțumim!

*Interviu realizat de
Natalia Enache,
moldovacurata.md*